

УДК 32.71
ББК П80

О.Ю. Пришляк
м. Тернопіль, Україна

МОДЕЛЬ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Проблема. Питання кооперативної моделі навчання є актуальним та водночас спірним у світовій практиці. Науковці дискутують з приводу порівняння моделі кооперативного навчання та роботи студентів у малих групах, виявлення позитивної цільової взаємозалежності як одного із основних чинників ефективного навчання.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах модель кооперативного навчання є поширеною у багатьох країнах Європи та США, проте в Україні дана технологія навчання все ще не набула актуальності та належного теоретичного і методичного вивчення і впровадження.

Мета статті полягає у виявленні особливостей моделі кооперативного навчання і визначенні можливостей реалізації та впровадження даної моделі у навчальний процес вищих навчальних закладів України.

Проблемі взаємодії у навчальному процесі педагогів і студентів знайшла належне висвітлення у педагогічних дослідженнях. Проте аспект взаємодії на рівні студент–студент до цих пір ігнорується. На нашу думку, успішність, позитивна мотивація студентів до навчання, система взаємин між студентами, між студентами і викладачами, ставлення до себе, у значній мірі зумовлені взаємодією на рівні студент–студент.

У процесі навчання мають місце такі основні моделі взаємодії на рівні студент–студент. Перша модель передбачає змагання з метою визначення «найкращого»; друга передбачає індивідуальне виконання кожним студентом свого завдання, його спрямування до власної мети і не звертання уваги на інших; третя модель взаємин носить назву кооперативне навчання і передбачає взаємну зацікавленість учасників навчального процесу знаннями один одного у такій же мірі, як і власними.

Модель змагання є найбільш домінантною в уявленнях студентів, і, як свідчать дослідження, формується саме у процесі навчання. На міжособистісному рівні дана модель передбачає наявність негативної цільової взаємозалежності – один виграє, інші програють.

Модель індивідуального навчання є предметом дискусій протягом останніх 15 років. Дана модель передбачає незалежність студентів один від одного; учасники навчального процесу працюють відповідно до заданої мети, їх успішність залежить від виконання завдання згідно з встановленими критеріями, успіх чи поразка інших студентів не впливають на результат навчання.

У моделі кооперативного навчання взаємодія на рівні студент–студент характеризується позитивною цільовою взаємозалежністю з індивідуальним внеском кожного. Позитивна цільова взаємозалежність вимагає прийняття всіма членами групи твердження «топитись або впливати разом».

Модель кооперативного навчання передбачає у процесі співпраці формування у студентів певних якостей, що сприяють підвищенню ефективності роботи всієї групи, а саме: комунікативність, лідерство, довіра один до одного, толерантність, уміння уникати конфліктів.

Теоретичною розробкою концепції співпраці студентів у групах у процесі навчання займалися такі вчені як А. Олпорт (1924 р.), С. Шоу (1932), Д. Уотсон (1928), Л. Мей (1937), Ф. Доб (1937). Науковці дійшли висновку, що студенти, співпрацюючи у процесі навчання, показують кращі результати у досягненні поставленої мети, оскільки вони змагаються, конкурують між собою. Ряд науковців (В. Мортон, Р. Дейч, А. Льюін) у 1950-х роках

першими провели дослідження на предмет співпраці студентів у навчальному процесі з застосуванням інноваційної методики кооперативного навчання. Вони першими обґрунтували необхідність і доцільність подальшого використання даної методики у навчальному процесі. Проведений експеримент довів, що співпрацюючи у команді, зростає продуктивність навчання, мотиваційність, комунікативність, а також покращується мікроклімат у навчальній групі.

У 1970-х роках інтерес до навчання у команді та кооперативного навчання зростає. Науковці (Д. Кловард (1967 р.), К. Браун (1971 р.), Н. Лейн (1972 р.), Д. Інштейн (1978 р.) та ін.) проводять дослідження у різних типах вищих навчальних закладів із виявлення ефективності використання кооперативного навчання та можливостей адаптування даної методики до різних навчальних програм, вивчаючи умови формування гетерогенних груп.

У 1981 році Р. Джонсон із групою дослідників опубліковує результати ста двадцяти двох наукових досліджень, що безперечно доводять переваги кооперативної моделі навчання над моделлю змагання чи індивідуального навчання.

В умовах сьогодення науковці дискутують з приводу порівняння моделі кооперативного навчання студентів та роботи студентів у малих групах. Ми погоджуємось з думкою Р. Джонсона, що робота в групі не передбачає позитивної цільової взаємозалежності, не сприяє реалізації спільної мети, при досягненні якої група отримає винагороду. Схожа ситуація спостерігається при виконанні групою із кількох чоловік проекту на задану тему; у випадку, якщо інші не мають наміру працювати над його виконанням, лише один студент – і це, як правило, найбільш сумлінний, бере на себе лівову частку виконання завдання. У даній ситуації результат здобуває група, проте це не є моделлю кооперативного навчання. Кооперативна група характеризується відчуттям індивідуальної відповідальності, спільною роботою студентів над завданням, однаковим рівнем засвоєння нового матеріалу, готовністю продемонструвати свої знання кожним членом групи в тій формі, що запропонує викладач [2, с.145].

Кооперативне навчання є успішною технологією роботи у малих групах, зі студентами різного рівня здібностей у межах кожної групи і дає можливість використовувати різні види діяльності. У ситуації кооперативного навчання кожний член команди є відповідальним не лише за те, що він вивчає, але й за допомогу іншим членам команди в навчанні, таким чином створюючи атмосферу для досягнення мети. Така співпраця при кооперативному навчанні продовжується до того часу, поки всі члени групи успішно справляються зі своїми завданнями. С. Каган, один із основоположників теорії та методики кооперативного навчання, стверджує, що дана методика сприяє тому, що всі члени групи:

- отримують взаємну користь від зусиль однин одного (спрацьовує правило: «твій успіх приносить користь мені, а мій успіх приносить користь тобі»);
- усвідомлюють, що всі вони розділяють один варіант подій (спрацьовує правило: «або ми усі тонемо, тобто програємо, або пливемо, тобто працюємо разом»);
- визнають, що самотійно не можуть виконати дане завдання (спрацьовує правило: «ми не можемо це зробити без тебе, без нього»);
- відчують гордість за спільно виконану роботу і спільно святкують перемогу, радіють успіхам один одного (якщо член групи певним чином є відзначений за досягнення, спрацьовує правило: «ми вітаємо тебе з тим, що ти це зробив») [3, с.293].

Вивчаючи нову лексику на заняттях іноземної мови, модель кооперативного навчання передбачає роботу студентів у малих групах з метою допомоги один одному запам'ятати слова, та пізніше індивідуально написати тест на засвоєння нового матеріалу. Винагорода кожного студента в даному випробуванні збільшується за рахунок преміальних балів, зароблених всією групою. Саме тому кожний студент зацікавлений і стурбований тим, як інші члени команди засвоюють новий матеріал, оскільки перемога команди стає пріоритетним завданням. Сильніші студенти, усвідомлюючи, що в даній ситуації їх власний успіх залежить від інших, часто докладають чималі зусилля, щоб допомогти «слабшим»

студентам, та отримати бажаний для себе результат. «Слабші» студенти відчують відповідальність не лише за себе, але й за інших студентів, котрі через їх незнання можуть не отримати бажаних результатів у навчанні, а тому з особливою відповідальністю ставляться до навчання.

Ми погоджуємося з думкою дослідників, що практично будь-яка навчальна ситуація може бути здійснена за моделлю змагання, індивідуальною моделлю чи кооперативною і викладач сам може обрати де і коли краще упроваджувати елементи моделі кооперативного навчання. У процесі вибору моделі кооперативного навчання Р. Джонсон пропонує враховувати чисельність групи, площу аудиторії, де буде проходити навчання, наявні ресурси, вміння і навчальні навички членів групи, час, протягом якого завдання має бути виконаним та вид діяльності. Наступним кроком упровадження моделі кооперативного навчання є поділ студентів на гетерогенні групи, що є найбільш ефективним чинником. У процесі навчання студентів можна поділяти за багатьма принципами, проте загальноприйнятим є підхід, що в складі кожної групи мають бути як сильніші, так і слабші студенти, згодні і незгодні, ті, що вміють пояснювати та обстоювати власну думку, і ті, що мають потребу у додатковому поясненні, і спільному рішенні певного завдання. Після поділу студенти розміщуються по групах, колом чи напівколом, оскільки члени групи повинні мати вільний доступ один до одного і до наявних засобів навчання, роздаткового матеріалу. Даний матеріал, незважаючи на характер виконання завдання, бажано доповнити єдиним листком, на котрому кожний член команди буде зобов'язаний написати свою, навіть і невелику за обсягом частину виконуваного завдання, що, в свою чергу, підкреслить позитивну цільову взаємозалежність між членами групи.

Наступним етапом упровадження моделі кооперативного навчання є чітке пояснення завдання, котре ставиться перед групою, із деталізацією загальної мети – для чого групі потрібна перемога. При цьому підкреслюється, що мета групи може бути досягнута тільки за умови спільної роботи кожного студента (в даний час і в межах даної групи), спрямованої на єдиний результат, а саме на перемогу їхньої команди і певну нагороду. Система нагород повинна перебувати у взаємозв'язку із структурою навчання; так, наприклад, кожний член команди, яка стала переможцем, отримує додатковий бал на найближчому тестуванні, чи отримує право автоматичного зарахування виконання домашнього завдання. Такі незначні бонуси якнайкраще заохочують студентів працювати над вирішенням поставленого завдання. Також важливо на цьому етапі пояснити студентам правила їхньої поведінки, яких доцільно дотримуватися у процесі співпраці, та чи існують часові обмеження виконання даного завдання [1, с.68].

Під час роботи групи, необхідно здійснювати моніторинг і контролювати процес вирішення завдання, виявляти, в чому група відчуває труднощі; при цьому доцільно інколи надати поради тій чи іншій групі, чи навіть допомогу, в разі виникнення серйозних внутрішньо-групових проблем. Студенти не завжди знають як працювати разом, як знаходити спільну мову із тими, з ким вони не бажають товаришувати в житті, проте за обставинами працюють в одній групі. Р. Уайт стверджує, що однодумців краще розміщувати у різні групи, натомість доцільно зводити разом протилежні особистості. Така співпраця покращує внутрішні соціальні стосунки, як в випадку перемоги, так і поразки групи – виникає відчуття спільної радості або спільного горя [5, с.379].

У сучасних умовах питання упровадження моделі кооперативного навчання є актуальним як у Європі, так і у США, про що свідчать численні наукові дослідження і пошуки практиків. Науковці стверджують, що технологія кооперативного навчання допомагає студентам досягати кращих результатів у навчанні, позитивно впливає на процес засвоєння нової інформації, викликає задоволення від передачі власних знань, досвіду іншим, допомагає студентам розвивати навички усного мовлення, розвиває соціальні

навички, сприяє формуванню почуття власної гідності та самоповаги, а також позитивного ставлення до інакодумців [4, с.207].

Результати та перспективи дослідження. Закономірно, що технології навчання у вищих навчальних закладах України мають ґрунтуватися на пошуці оптимальної відповідності між традиціями вітчизняної вищої школи і новими тенденціями, притаманними світовій практиці вищої освіти; запроваджені у вищих навчальних закладах сучасних освітніх та інформаційних технологій, що сприятиме інтеграції вищих навчальних закладів країни з провідними зарубіжними університетами.

Література:

1. Gillies R.M, Ashman A.F. Co-operative Learning. The social and intellectual outcomes of learning in groups. New Fetter Lane, London, 2005. – 255 p.
2. Johnson, D. and R. Johnson, Learning Together and Alone, New Jersey: Prentice Hall, 2000. – 260 p.
3. Kagan, Spencer. Cooperative Learning. San Clemente, CA: Kagan Publishing, 1994. – 390 p.
4. Langer Georgea M., Colton Amy B., Goff Loretta S. Collaborative Analysis of Student Work. Improving Teaching and Learning. Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria, Virginia USA 2003. – 223 p.
5. White, R. Improving learning through enhanced metacognition: A classroom study. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA 1984. – 472 p.

У даній статті піднімається проблема актуальності застосування моделі кооперативного навчання у вищій школі як чинника удосконалення навчального процесу у вищій школі. Автор приділяє значну увагу концепції розвитку моделі кооперативного навчання, розмежування її від навчання в групах та подає практичні рекомендації щодо застосування даної моделі у процесі вивчення іноземної мови.

Ключові слова: кооперативне навчання, позитивна цільова взаємозалежність, робота у групах, гетерогенні групи.

В данной статье поднимается проблема актуальности использования модели кооперативного обучения в высшей школе как средства совершенствования учебного процесса в высшей школе. Автор уделяет особое внимание концепции развития модели кооперативного обучения, обособления ее от обучения в группах и предлагает практические рекомендации относительно использования данной модели в процессе изучения иностранного языка.

The article deals with the problem of implementation of the cooperative learning model in the higher educational establishments as means of educational improvement. The author paid special attention to the concept of the cooperative learning model's development, its separation from group learning model and to practical recommendations as to its usage in the process of learning the foreign language.

УДК 378.147: 372.8004

О.Я. Романишина
м.Тернопіль, Україна

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ СИСТЕМИ MOODL У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині повсюдно відбувається впровадження в освітній процес електронних технологій. Але в більшості випадків таке впровадження здійснюється несистемно, в результаті чого є малоефективним. Системність впровадження таких технологій передбачає обов'язкову постановку цілей і завдань, вибір інструменту, реалізацію поставлених завдань, оцінку результатів, постановку нових цілей і завдань та / або коригування старих і так далі по спіралі.

Тому **метою статті** ми обрали проведення підготовки викладачів до використання інформаційної навчальної системи MOODL у навчальному процесі.